

810**EUROPEJSKA KONWENCJA**

o ochronie zwierząt przeznaczonych do uboju,
sporządzona w Strasburgu dnia 10 maja 1979 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 10 maja 1979 r. została sporządzona w Strasburgu Europejska konwencja o ochronie zwierząt przeznaczonych do uboju, w następującym brzmieniu:

Przekład

EUROPEJSKA KONWENCJA

o ochronie zwierząt przeznaczonych do uboju

Państwa członkowskie Rady Europy, Sygnatariusze niniejszej Konwencji,

Uważając za celowe zapewnienie ochrony zwierzętom przeznaczonym do uboju;

Uważając, iż metody uboju, które tak daleko jak to jest możliwe, oszczędzają zwierzętom cierpienie i ból, należy jednakowo stosować w tych krajach;

Uważając, iż obawa, strach, cierpienie i ból zwierzęcia w trakcie uboju mogą wpływać na jakość mięsa,

Uzgodniły, co następuje:

ROZDZIAŁ I*Zasady ogólne***Artykuł 1**

1. Niniejsza Konwencja stosuje się do przemieszczania, przetrzymywania, unieruchamiania, ogłuszania i uboju zwierząt jednokopytnych, przeżuwaczy, świń, królików i drobiu.

2. Dla celów niniejszej Konwencji rozumie się przez:

Ubojnię: każdy zakład znajdujący się pod kontrolą sanitarną i weterynaryjną, przeznaczony do wykonywania zawodowego uboju zwierząt w celu produkcji mięsa przeznaczonego do konsumpcji lub do innych celów,

Przemieszczanie: wyładowywanie lub przewóz zwierzęcia od ramp wyładunkowych, pomieszczeń lub zagród na terenie ubojni do pomieszczeń lub miejsc, gdzie mają zostać poddane ubojowi;

Przetrzymywanie: przetrzymywanie zwierzęcia na terenie ubojni w pomieszczeniach, zagrodach lub wydzielonych obszarach, w celu zapewnienia im niezbędnej opieki (pojenie, karmienie, wypoczynek) przed ubojem;

Unieruchamianie: zastosowanie wobec zwierzęcia każdej metody, zgodnej z postanowieniami niniejszej Konwencji, w celu ograniczenia jego ruchów, w celu ułatwienia ogłuszenia lub uboju;

Ogłuszenie: każda metoda, zgodna z postanowieniami niniejszej Konwencji, której zastosowanie wobec zwierzęcia prowadzi do jego nieprzytomności, która trwa do chwili śmierci. W ten sposób oszczędza się zwierzęciu, w każdym przypadku, wszelkich cierpień, których można uniknąć.

Ubój: spowodowanie śmierci zwierzęcia po unieruchomieniu, ogłuszeniu oraz wykrwawieniu, z uwzględnieniem wyjątków określonych w Rozdziale III niniejszej Konwencji.

Artykuł 2

1. Każda z Umawiających się Stron podejmie środki niezbędne do zapewnienia skutecznego stosowania postanowień niniejszej Konwencji.
2. Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie narusza prawa Umawiających się Stron do przyjęcia bardziej rygorystycznych przepisów w celu ochrony zwierząt.
3. Każda z Umawiających się Stron zapewni, że projekt, konstrukcja oraz wyposażenie ubojni oraz urządzenia w niej używane zapewniają odpowiednie warunki określone w niniejszej Konwencji w celu uniknięcia, tak dalece jak to tylko możliwe, powodowania u zwierząt niepotrzebnego niepokoju, bólu lub cierpień.
4. Każda z Umawiających się Stron zapewni, aby zwierzętom zabijanym w ubojni lub poza nią, został oszczędzony wszelki ból lub cierpienie możliwe do uniknięcia.

ROZDZIAŁ II

*Dostarczanie zwierząt do ubojni oraz ich przetrzymywanie
do czasu uboju*

Artykuł 3

1. Zwierzęta należy wyładować tak szybko, jak to tylko możliwe. W trakcie oczekiwania w środkach transportu, zwierzętom zapewnia się ochronę przed działaniem czynników atmosferycznych oraz odpowiednią wentylację.
2. Personel odpowiedzialny za przemieszczanie i przetrzymywanie zwierząt musi posiadać wymagane kwalifikacje oraz postępować zgodnie z przepisami niniejszej Konwencji.

Dział I

Przeprowadzanie zwierząt w obrębie ubojni

Artykuł 4

1. Wyładowywanie i przemieszczanie zwierząt należy przeprowadzać z zachowaniem ostrożności.
2. Do wyładowywania zwierząt należy używać odpowiedniego wyposażenia takiego jak pomosty, rampy lub trapy. Wyposażenie to musi posiadać podłogi zapobiegające poślizgnięciu, a także o ile to konieczne, zabezpieczenia boczne. Kąt nachylenia pomostów, ramp i trapów powinien być możliwie jak najmniejszy.
3. Zwierzęta nie mogą być ani wystraszone ani rozdrażnione. W każdym wypadku należy zapewnić, by zwierzęta nie były przewracane i nie spadały z pomostów, ramp i trapów. W szczególności zabrania się podnoszenia zwierząt za głowę, kończyny lub ogon w sposób, który powoduje ból lub cierpienie. W koniecznych przypadkach, należy przepędzać zwierzęta pojedynczo.
4. Korytarze, którymi przepędzane są zwierzęta powinny być zaprojektowane w taki sposób, by zwierzęta nie mogły się zranić.

Artykuł 5

1. Przepędzanie zwierząt odbywa się przy wykorzystaniu ich instynktu stadnego. Narzędzia mogą być używane jedynie do kierowania zwierzętami i tylko przez krótki czas. Zabrania się zwłaszcza uderzania lub uciskania zwierząt w szczególnie wrażliwe części ciała. Urządzenia powodujące wstrząsy elektryczne mogą być używane jedynie wobec bydła i świń, pod warunkiem, że wstrząsy nie trwają dłużej niż dwie sekundy, są odpowiednio rozłożone w czasie, a zwierzę ma zapewnioną przestrzeń niezbędną do ruchu; wstrząsy należy stosować tylko w odpowiednie powierzchnie mięśniowe.

2. Zabrania się zgniatania, wykręcania lub łamania ogona zwierzętom lub uciskania gałek ocznych. Zabrania się bicia i kopania zwierząt.

3. Z klatkami, koszami lub pojemnikami, w których znajdują się zwierzęta, należy obchodzić się ostrożnie. Zabrania się rzucania ich na ziemię lub przewracania.

4. Zwierzęta dostarczane w klatkach, koszach lub pojemnikach z perforowanym lub ruchomym dnem, należy wyładowywać ze szczególną ostrożnością tak, by kończyny tych zwierząt nie zostały poranione. Jeżeli to konieczne, zwierzęta powinny być wyładowywane pojedynczo.

Artykuł 6

1. Zwierzęta mogą być doprowadzane na miejsce uboju jedynie wówczas, gdy ich ubój ma nastąpić niezwłocznie.

2. Jeżeli ubój zwierząt nie nastąpi natychmiast po przybyciu, należy im zapewnić odpowiednie warunki przetrzymywania.

Dział II

Przetrzymywanie zwierząt

Artykuł 7

1. Zwierzęta należy chronić przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. Ubojnie muszą być wyposażone w odpowiednią ilość pomieszczeń i zagród do przetrzymywania zwierząt, zapewniających ochronę przed skutkami niekorzystnych warunków atmosferycznych.

2. Podłoga w miejscach wyładunku, przemieszczania, w miejscach postoju lub przetrzymywania zwierząt nie może być śliska. Musi nadawać się do czyszczenia, dezynfekcji oraz pozwalać na całkowite odprowadzenie substancji płynnych.

3. Ubojnie muszą posiadać wydzielone miejsca, wyposażone w odpowiednie urządzenia do karmienia i pojenia oraz do wiązania zwierząt.

4. Jeżeli zwierzęta muszą spędzić noc w ubojni, Powinny mieć zapewnione odpowiednie do tego warunki oraz jeżeli jest to

konieczne, powinny być uwiązane w sposób pozwalający na przyjęcie przez nie pozycji leżącej.

5. Zwierzęta z natury wykazujące agresję wobec siebie z racji gatunku, płci, wieku lub pochodzenia, powinny być oddzielone od siebie.

6. Zwierzęta, które były transportowane w klatkach, koszach lub pojemnikach, należy uśmiercić tak szybko jak to możliwe; w innym przypadku należy je napoić i nakarmić, zgodnie z postanowieniami artykułu 8.

7. Zwierzęta, które były narażone na wysokie temperatury przy dużej wilgotności powietrza, należy schłodzić.

8. Jeżeli warunki atmosferyczne tego wymagają (na przykład z powodu dużej wilgotności, niskich temperatur), zwierzęta muszą być przetrzymywane w pomieszczeniach, posiadających dobrą wentylację. W trakcie karmienia stanowiska muszą być dostatecznie oświetlone.

Dział III

Pielęgnacja zwierząt

Artykuł 8

1. O ile zwierzęta nie są prowadzone niezwłocznie na miejsce uboju, po przywiezieniu do ubojni należy je napoić.

2. Zwierzętom, z wyjątkiem przeznaczonych do uboju w ciągu dwunastu godzin po przywiezieniu do ubojni, należy zapewnić umiarkowane ilości paszy i wody, w odpowiednich odstępach czasu.

3. Jeżeli zwierzęta są nieuwiązane, urządzenia do karmienia należy umieścić w taki sposób, aby zwierzęta mogły jeść nie przeszkadzając sobie wzajemnie.

Artykuł 9

1. Kondycję i stan zdrowia zwierząt należy sprawdzać przynajmniej rano i wieczorem każdego dnia.

2. Zwierzęta chore, osłabione lub ranne muszą być niezwłocznie poddane ubojowi. Jeżeli nie jest to możliwe, zwierzęta te należy oddzielić od innych, w celu dokonania uboju tak szybko jak to możliwe.

Dział IV

Inne postanowienia

Artykuł 10

Każda z Umawiających się Stron może zezwolić na stosowanie wyjątków od postanowień Rozdziału II niniejszej Konwencji, w stosunku do reniferów.

Artykuł 11

Każda z Umawiających się Stron może nakazać, by postanowienia Rozdziału II niniejszej Konwencji były odpowiednio stosowane wobec przemieszczania i przetrzymywania zwierząt poza ubojniami.

ROZDZIAŁ III

Ubój zwierząt

Artykuł 12

Zwierzęta należy unieruchomić, jeżeli to konieczne, tuż przed dokonaniem uboju oraz, poza wyjątkami określonymi w artykule 17, ogłuszyć je przy użyciu odpowiednich metod.

Artykuł 13

W przypadku uboju rytualnego bydła rogatego, przed dokonaniem uboju zwierzęta muszą być unieruchomione, przy użyciu metod mechanicznych, mających na celu oszczędzenie zwierzętom wszelkiego bólu, cierpienia i niepokoju jak również ran i kontuzji.

Artykuł 14

Zabrania się stosowania środków unieruchamiania powodujących cierpienia, których można uniknąć; wiązania tylnych kończyn zwierząt lub ich podwieszania przed ogłuszeniem oraz, w przypadku uboju rytualnego, przed wykrwawieniem.

Zakaz podwieszania zwierząt nie dotyczy jednak uboju drobiu i królików pod warunkiem, że natychmiast po podwieszeniu następuje ogłuszenie.

Artykuł 15

Czynności związane z ubojem, inne niż określone w artykule 1 ustęp 2, mogą być rozpoczęte dopiero po śmierci zwierzęcia.

Artykuł 16

1. Metody ogłuszania, dozwolone przez Umawiające się Strony, muszą doprowadzić zwierzę do stanu nieprzytomności, trwającego do czasu uboju, oszczędzając mu, w każdym przypadku wszelkich cierpień, których można uniknąć.

2. Zabronione jest używanie puntilli, młota lub topora.

3. W przypadku zwierząt jednokopytnych, przeżuwaczy oraz świń, dozwolone są wyłącznie następujące metody ogłuszania:

- metody mechaniczne przy użyciu narzędzi powodujących uderzenie lub penetrację na poziomie mózgu;
- elektronarkoza;
- usypianie przy użyciu gazu.

4. Każda z Umawiających się Stron może zezwolić na stosowanie wyjątków od postanowień zawartych w ustępach 2 i 3 niniejszego artykułu, w przypadku uboju w gospodarstwie dokonywanego na potrzeby własne gospodarstwa.

Artykuł 17

1. Każda z Umawiających się Stron może zezwolić na stosowanie wyjątków dotyczących ogłuszania poprzedzającego ubój, w przypadku:

- uboju zgodnie z obyczajami religijnymi;
- uboju z konieczności, kiedy ogłuszenie nie jest możliwe;
- uboju drobiu i królików przy użyciu dozwolonych metod powodujących natychmiastową śmierć zwierzęcia;
- uśmiercania zwierząt związanego ze zwalczaniem chorób, jeżeli jest to konieczne ze szczególnych przyczyn.

2. Każda z Umawiających się Stron, która zastosuje wyjątki przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu, zapewni, że podczas uboju lub uśmiercania, wszelki ból lub cierpienie możliwe do uniknięcia, zostaną zwierzęciu oszczędzone.

Artykuł 18

1. Każda z Umawiających się Stron zapewni potwierdzenie umiejętności osób zawodowo przeprowadzających unieruchamianie, ogłuszanie oraz ubój zwierząt.
2. Każda z Umawiających się Stron zapewni, że narzędzia, sprzęt oraz instalacje wykorzystywane do unieruchamiania i ogłuszania zwierząt są zgodne z wymaganiami Konwencji.

Artykuł 19

Każda z Umawiających się Stron, która zezwoli na dokonywanie uboju zgodnie z obyczajami religijnymi, jeżeli sama nie udziela odpowiednich upoważnień, zapewni, by osoba dokonująca uboju posiadała odpowiednie upoważnienie instytucji religijnych.

ROZDZIAŁ IV

Postanowienia końcowe

Artykuł 20

1. Niniejsza Konwencja jest otwarta do podpisu dla Państw członkowskich Rady Europy jak również dla Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Podlega ona ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.
2. Niniejsza Konwencja wchodzi w życie po upływie sześciu miesięcy od daty złożenia czwartego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia przez Państwo członkowskie Rady Europy.
3. Konwencja wchodzi w życie w stosunku do każdego Sygnatariusza, który ją ratyfikuje, przyjmie lub zatwierdzi po terminie określonym w ustępie 2 niniejszego artykułu, po upływie sześciu miesięcy od daty złożenia przez daną Stronę dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 21

1. Po wejściu w życie niniejszej Konwencji, Komitet Ministrów Rady Europy, na warunkach, jakie uzna za wskazane, może zaprosić każde Państwo niebędące członkiem Rady Europy do przystąpienia do niniejszej Konwencji.

2. Przystąpienie następuje poprzez złożenie Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy dokumentu przystąpienia, który wywołuje skutek po upływie sześciu miesięcy od daty jego złożenia.

Artykuł 22

1. Każde Państwo w momencie podpisania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, może wskazać terytorium lub terytoria, do których stosuje się niniejsza Konwencja.

2. Każde Państwo w czasie podpisania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia lub w innym, dowolnym czasie, poprzez złożenie oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, może rozszerzyć stosowanie niniejszej Konwencji na każde terytorium wskazane w oświadczeniu, za którego stosunki międzynarodowe odpowiada lub w imieniu którego może podejmować zobowiązania.

3. Każde oświadczenie złożone na mocy poprzedzającego ustępu, może zostać cofnięte, w odniesieniu do każdego terytorium w nim wskazanego, poprzez notyfikację skierowaną do Sekretarza Generalnego. Wycofanie wywołuje skutek po upływie sześciu miesięcy od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 23

1. Każda z Umawiających się Stron może, w zakresie który jej dotyczy, wypowiedzieć niniejszą Konwencję poprzez notyfikację skierowaną do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

2. Wypowiedzenie wywołuje skutek po upływie sześciu miesięcy od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 24

Sekretarz Generalny Rady Europy zawiadamia w drodze notyfikacji Państwa członkowskie Rady oraz każdą z Umawiających się Stron, niebędących członkami Rady:

- a. o każdym podpisaniu Konwencji;
- b. o każdym złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia;

- c. o każdej dacie wejścia w życie niniejszej Konwencji zgodnie z artykułem 20 i artykułem 21;
- d. o każdym oświadczeniu otrzymanym, zgodnie z postanowieniami artykułu 22, ustęp 2;
- e. o każdej notyfikacji otrzymanej zgodnie z postanowieniami artykułu 22, ustęp 3;
- f. o każdej notyfikacji otrzymanej zgodnie z postanowieniami artykułu 23 oraz o dacie, w której wypowiedzenie wywołuje skutek.

Na dowód czego, niżej podpisani, odpowiednio w tym celu upoważnieni, podpisali niniejszą Konwencję.

Sporządzono w Strasburgu, w dniu 10 maja 1979 roku, w języku francuskim i angielskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwum Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaże uwierzytelniony odpis każdemu Sygnatariuszowi i każdej przystępującej Stronie.

EUROPEAN CONVENTION
for the protection of animals for slaughter

The member States of the Council of Europe, signatory hereto,

Considering that it is desirable to ensure the protection of animals which are to be slaughtered ;

Considering that slaughter methods which as far as possible spare animals suffering and pain should be uniformly applied in their countries ;

Considering that fear, distress, suffering and pain inflicted on an animal during slaughter may affect the quality of the meat,

Have agreed as follows :

CHAPTER 1

General principles

Article 1

1. This Convention shall apply to the movement, lairaging, restraint, stunning and slaughter of domestic solipeds, ruminants, pigs, rabbits and poultry.

2. For the purpose of this Convention :

Slaughterhouse : shall mean any premises under health control, intended for the professional slaughter of animals to produce meat for consumption or for any other reason ;

Moving animals : shall mean unloading or driving them from unloading platforms or from stalls or pens at slaughterhouses to the premises or place where they are to be slaughtered ;

Lairaging : shall mean keeping animals in stalls, pens or covered areas at slaughterhouses in order to give them the necessary attention (water, fodder, rest) before they are slaughtered ;

Restraint : shall mean the application to an animal of any procedure in conformity with the provisions of this Convention designed to restrict its movements in order to facilitate stunning or slaughter ;

Stunning : shall mean any process in conformity with the provisions of this Convention, which when applied to an animal induces a state of insensibility which lasts until it is dead, thus sparing it in any event any avoidable suffering ;

Slaughter : shall mean causing the death of an animal after restraint, stunning and bleeding with the exceptions provided for in Chapter III of this Convention.

Article 2

1. Each Contracting Party shall take the necessary steps to ensure the implementation of the provisions of this Convention.

2. Nothing in this Convention shall, however, prevent Contracting Parties from adopting more stringent rules to protect animals.

3. Each Contracting Party shall ensure that the design, construction and facilities of slaughterhouses and their operation shall be such as to ensure that the appropriate conditions provided for in this Convention are complied with in order to spare animals any avoidable excitement, pain or suffering.

4. For slaughtering outside or inside slaughterhouses each Contracting Party shall ensure that the animals are spared any avoidable pain or suffering.

CHAPTER II

Delivery of animals to slaughterhouses and their lairaging until they are slaughtered

Article 3

1. Animals shall be unloaded as soon as possible. While waiting in the means of transport they shall be protected from extremes of weather and provided with adequate ventilation.

2. The personnel responsible for moving and lairaging such animals shall have the knowledge and skills required and shall comply with the requirements set out in this Convention.

Section I

The moving of animals within the precincts of slaughterhouses

Article 4

1. The animals shall be unloaded and moved with care.

2. Suitable equipment such as bridges, ramps, or gangways, shall be used for unloading animals. The equipment shall be constructed with flooring which will permit a proper foothold and, if necessary, shall be provided with lateral protection. Bridges, ramps and gangways shall have the minimum possible incline.

3. The animals shall not be frightened or excited. In any event care must be taken to ensure that animals are not overturned on bridges, ramps or gangways and that they cannot fall from them. In particular animals shall not be lifted by the head, feet or tail in a manner which will cause them pain or suffering.

4. When necessary, animals shall be led individually. Corridors along which they are moved must be so designed that they cannot injure themselves.

Article 5

1. When animals are moved their gregarious tendencies shall be exploited. Instruments shall be used solely to guide them and must only be used for short periods. In particular, they shall not be struck on, nor shall pressure be applied to, any particularly sensitive part of the body. Electric shocks may be used for bovine animals and pigs only, provided that the shocks last no more than two seconds, are adequately spaced out and the animals have room to move; such shocks shall be applied only to appropriate muscles.

2. Animals' tails shall not be crushed, twisted or broken and their eyes shall not be grasped. Blows and kicks shall not be inflicted.

3. Cages, baskets or crates in which animals are transported shall be handled with care. They shall not be thrown to the ground or knocked over.

4. Animals delivered in cages, baskets or crates with flexible or perforated bottoms shall be unloaded with particular care in order to avoid injuring the animals' extremities. Where appropriate they shall be unloaded individually.

Article 6

1. Animals shall not be taken to the place of slaughter unless they can be slaughtered immediately.

2. Animals which are not slaughtered immediately on arrival shall be lairaged.

Section II

Lairaging

Article 7

1. Animals shall be protected from unfavourable climatic conditions. Slaughterhouses shall be equipped with a sufficient number of stalls and pens for lairaging of the animals with protection from the effects of adverse weather.

2. The floor of areas where animals are unloaded, moved, kept waiting or temporarily based, shall not be slippery. It shall be such that it can be cleaned, disinfected and thoroughly drained of liquids.

3. Slaughterhouses shall have covered areas with feeding and drinking troughs and arrangements for tying up animals.

4. Animals which must spend the night at the slaughterhouse shall be so housed and, where appropriate, tied up in such a way that they may lie down.

5. Animals naturally hostile to each other on account of their species, sex, age or origin shall be separated from each other.

6. Animals which have been transported in cages, baskets or crates shall be slaughtered as soon as possible ; otherwise they shall be watered and fed in accordance with the provisions of Article 8.

7. If animals have been subjected to high temperatures in humid weather, they shall be cooled.

8. Where climatic conditions make it necessary (e.g. high humidity, low temperatures), animals shall be placed in well-ventilated accommodation. During foddering the stalls shall be adequately lit.

Section III

Care

Article 8

1. Unless they are conducted as soon as possible to the place of slaughter, animals shall be offered water on arrival in the slaughterhouse.

2. With the exception of animals to be slaughtered within twelve hours of their arrival, they shall subsequently be given moderate quantities of food and water at appropriate intervals.

3. Where animals are not tied up, feeding receptacles shall be provided which will permit the animals to feed undisturbed.

Article 9

1. The condition and state of health of the animals shall be inspected at least every morning and evening.

2. Sick, weak or injured animals shall be slaughtered immediately. If this is not possible, they shall be separated in order to be slaughtered as soon as possible.

Section IV

Other provisions

Article 10

In respect of reindeer, each Contracting Party may authorise derogations from the provisions of Chapter II of this Convention.

Article 11

Each Contracting Party may prescribe that the provisions of Chapter II of this Convention shall be applied *mutatis mutandis* to moving and lairaging of animals outside slaughterhouses.

CHAPTER III

Slaughtering

Article 12

Animals shall be restrained where necessary immediately before slaughtering and, with the exceptions set out in Article 17, shall be stunned by an appropriate method.

Article 13

In the case of the ritual slaughter of animals of the bovine species, they shall be restrained before slaughter by mechanical means designed to spare them all avoidable pain, suffering, agitation, injury or contusions.

Article 14

No means of restraint causing avoidable suffering shall be used ; animals' hind legs shall not be tied nor shall they be suspended before stunning or, in the case of ritual slaughter, before the end of bleeding. Poultry and rabbits may, however, be suspended for slaughtering provided that stunning takes place directly after suspension.

Article 15

Other slaughter operations than those mentioned in Article 1, paragraph 2 may commence only after the animal's death.

Article 16

1. The stunning methods authorised by each Contracting Party shall bring animals into a state of insensibility which lasts until they are slaughtered, thus sparing them in any event all avoidable suffering.

2. Use of the puntilla, hammer or pole-axe shall be prohibited.
3. In the case of solipeds, ruminants and pigs, only the following stunning methods shall be permitted :
  - mechanical means employing instruments which administer a blow or penetrate at the level of the brain ;
  - electro-narcosis ;
  - gas anaesthesia.
4. Each Contracting Party may authorise derogations from the provisions of paragraphs 2 and 3 of this Article in the case of slaughter of an animal at the place where it was reared by the producer for his personal consumption.

Article 17

1. Each Contracting Party may authorise derogations from the provisions concerning prior stunning in the following cases :
  - slaughtering in accordance with religious rituals ;
  - emergency slaughtering when stunning is not possible ;
  - slaughtering of poultry and rabbits by authorised methods causing instantaneous death ;
  - killing of animals for the purposes of health control where special reasons make this necessary.
2. Each Contracting Party availing itself of the provisions of paragraph 1 of this Article shall, however, ensure that at the time of such slaughter or killing the animals are spared any avoidable pain or suffering.

Article 18

1. Each Contracting Party shall make certain of the skill of persons who are professionally engaged in the restraint, stunning and slaughter of animals.
2. Each Contracting Party shall ensure that the instruments, apparatus or installations necessary for the restraint and stunning of animals comply with the requirements of the Convention.

Article 19

Each Contracting Party permitting slaughter in accordance with religious ritual shall ensure, when it does not itself issue the necessary authorisations, that animal sacrificers are duly authorised by the religious bodies concerned.

CHAPTER IV

Final provisions

Article 20

1. This Convention shall be open to signature by the member States of the Council of Europe and by the European Economic Community. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

2. This Convention shall enter into force six months after the date of the deposit of the fourth instrument of ratification, acceptance or approval by a member State of the Council of Europe.

3. In respect of a signatory party ratifying, accepting or approving after the date referred to in paragraph 2 of this Article, the Convention shall come into force six months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 21

1. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, upon such terms and conditions as it deems appropriate, invite any non-member State to accede thereto.

2. Such accession shall be effected by depositing with the Secretary General of the Council of Europe an instrument of accession which shall take effect six months after the date of its deposit.

Article 22

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Any State may, when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession or at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend this Convention to any other territory or territories specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings.

3. Any declaration made in pursuance of the preceding paragraph may, in respect of any territory mentioned in such declaration, be withdrawn by means of a notification addressed to the Secretary General. Such withdrawal shall take effect six months after the date of receipt by the Secretary General of such notification.

Article 23

1. Any Contracting Party may, insofar as it is concerned, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall take effect six months after the date of receipt by the Secretary General of such notification.

Article 24

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and any Contracting Party not a member of the Council of :

- a. any signature ;
- b. any deposit of an instrument of ratification, acceptance, approval or accession ;
- c. any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 20 and 21 thereof ;
- d. any declaration received in pursuance of the provisions of Article 22, paragraph 2 ;
- e. any notification received in pursuance of the provisions of Article 22, paragraph 3 ;
- f. any notification received in pursuance of the provisions of Article 23 and the date on which denunciation takes effect.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Strasbourg, this 10th day of May 1979, in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each of the signatory and acceding Parties.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé la présente Convention.

Fait à Strasbourg, le 10 mai 1979, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacune des Parties signataires et adhérentes.

CONVENTION EUROPÉENNE sur la protection des animaux d'abattage

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires de la présente Convention,
Considérant qu'il est opportun d'assurer la protection des animaux destinés à l'abattage ;
Considérant que les méthodes d'abattage épargnant aux animaux des souffrances et des douleurs dans la mesure du possible doivent être d'application uniforme dans leurs pays ;
Considérant que la crainte, l'angoisse, les douleurs et les souffrances d'un animal lors de l'abattage risquent d'influencer la qualité de la viande,
Sont convenus de ce qui suit :

CHAPITRE I

Principes généraux

Article 1

1. La présente Convention s'applique à l'acheminement, à l'hébergement, à l'immobilisation, à l'étourdissement et à l'abattage des animaux domestiques appartenant aux espèces suivantes : solipèdes, ruminants, porcins, lapins et volailles.

2. Au sens de la présente Convention, on entend par :

Abattoir : Tout établissement ou installation sous contrôle sanitaire, conçu pour la réalisation des opérations professionnelles d'abattage d'animaux en vue d'obtenir des denrées destinées à la consommation publique ou de mise à mort d'animaux pour tout autre motif ;

Acheminement : Le fait de décharger ou de conduire un animal des quais de débarquement, ou des locaux de stabulation ou des parcs de l'abattoir jusqu'aux locaux ou emplacements d'abattage ;

Hébergement : Le fait de détenir un animal pour lui prodiguer les soins nécessaires avant son abattage (abreuvement, nourriture, repos) dans les locaux de stabulation, les parcs ou les emplacements couverts de l'abattoir ;

Immobilisation : L'application à un animal de tout procédé conforme aux dispositions de la présente Convention pour limiter ses mouvements en vue de faciliter l'étourdissement ou l'abattage ;

Etourdissement : Tout procédé conforme aux dispositions de la présente Convention qui, lorsqu'il est appliqué à un animal le plonge dans un état d'inconscience où il est maintenu jusqu'à l'intervention de la mort. Lors de l'étourdissement, il faut exclure en tout état de cause toute souffrance évitable aux animaux.

Abattage : Le fait de mettre à mort un animal après immobilisation, étourdissement et saignée sauf exceptions prévues au Chapitre III de la présente Convention.

Article 2

1. Chaque Partie Contractante prend les mesures nécessaires afin d'assurer l'application effective des dispositions de la présente Convention.

2. Aucune disposition de la présente Convention ne portera atteinte à la faculté des Parties Contractantes d'adopter des règles plus strictes visant la protection des animaux.

3. Chaque Partie Contractante veille à ce que la conception, la construction et les aménagements des abattoirs ainsi que leur fonctionnement assurent les conditions appropriées prévues par la présente Convention afin d'éviter, dans toute la mesure du possible, de provoquer des excitations, des douleurs ou des souffrances aux animaux.

4. Chaque Partie Contractante veille à épargner aux animaux abattus dans les abattoirs ou hors de ceux-ci toute douleur ou souffrance évitable.

CHAPITRE II

Livraison des animaux aux abattoirs et hébergement de ceux-ci jusqu'à leur abattage

Article 3

1. Les animaux doivent être déchargés aussitôt que possible. Pendant les attentes dans les moyens de transport, ils doivent être à l'abri d'influences climatiques extrêmes et bénéficier d'une aération appropriée.

2. Le personnel commis à l'acheminement et à l'hébergement des animaux doit avoir les connaissances et capacités requises et respecter les exigences énoncées dans la présente Convention.

Section I

Acheminement des animaux dans l'enceinte des abattoirs

Article 4

1. Les animaux doivent être déchargés et acheminés avec ménagement.

2. Un équipement approprié tel que ponts, rampes ou passerelles doit être utilisé pour le déchargement des animaux. Cet équipement doit être pourvu d'un plancher non glissant et, si nécessaire, d'une protection latérale. Les ponts, rampes et passerelles doivent être aussi peu inclinés que possible.

3. Les animaux ne doivent être ni apeurés ni excités. Il faut en tout cas veiller à ce que les animaux ne soient pas versés et ne puissent pas tomber des ponts, rampes ou passerelles. Il est en particulier interdit de soulever les animaux par la tête, par les pattes ou par la queue d'une manière qui leur cause des douleurs ou des souffrances.

4. Si nécessaire, les animaux doivent être menés individuellement ; s'ils sont déplacés en empruntant des couloirs, ceux-ci doivent être conçus de façon que les animaux ne puissent pas se blesser.

Article 5

1. Les animaux doivent être déplacés en utilisant leur nature grégaire. Les instruments destinés à diriger les animaux ne doivent être utilisés qu'à cette fin et seulement pendant de courts moments. Il est notamment interdit de frapper les animaux sur des parties du corps particulièrement sensibles ou de les pousser en touchant de telles parties. Les appareils à décharge électrique ne peuvent être utilisés que pour les bovins et les porcins, à condition que les décharges ne durent pas plus de deux secondes, qu'elles soient suffisamment espacées et que les animaux disposent de l'espace nécessaire pour se déplacer ; les décharges ne doivent être appliquées que sur la musculature appropriée.

2. Il est interdit d'écraser, de tordre, voire de casser la queue des animaux ou de les saisir aux yeux. Les coups appliqués sans ménagement, notamment les coups de pied, sont interdits.

3. Les cages, paniers ou caissons contenant des animaux doivent être manipulés à ménagement ; il est interdit de les lancer à terre ou de les renverser.
4. Les animaux livrés dans des cages, paniers ou caissons à fond perforé ou souple doivent être déchargés avec un soin particulier pour éviter que les extrémités des animaux ne soient blessées. Le cas échéant, les animaux doivent être déchargés individuellement.

Article 6

1. Les animaux ne doivent être acheminés vers les locaux d'abattage que si leur abattage peut y être pratiqué aussitôt.
2. Si les animaux ne sont pas abattus immédiatement après leur arrivée, ils doivent être hébergés.

Section II

Hébergement des animaux

Article 7

1. Les animaux doivent être gardés à l'abri des influences météorologiques ou climatiques défavorables. Les abattoirs doivent disposer d'installations suffisantes pour la stabulation ou le parcage des animaux comportant une protection contre les intempéries.
2. Le sol des lieux de déchargement, de passage, de stationnement ou d'hébergement des animaux ne doit pas être glissant. Il doit pouvoir être nettoyé et désinfecté et permettre l'écoulement total des liquides.
3. Les abattoirs doivent disposer d'emplacements couverts comportant des dispositifs d'attache avec mangeoires et abreuvoirs.
4. Si des animaux sont obligés de passer la nuit à l'abattoir, ils doivent être hébergés et si nécessaire attachés, en leur ménageant la possibilité de se coucher.
5. Les animaux naturellement hostiles entre eux en raison de leur espèce, de leur sexe, de leur âge ou de leur origine doivent être séparés.
6. Si les animaux ont été transportés dans des cages, paniers ou caissons, ils doivent être abattus aussitôt que possible ; sinon ils doivent recevoir abreuvement et nourriture, conformément aux dispositions de l'article 8.
7. Si les animaux ont été soumis à des températures élevées par temps humide, il faut veiller à leur rafraîchissement.
8. Lorsque les conditions climatiques l'exigent (par exemple forte humidité, basses températures), les animaux doivent être mis en stabulation. Les étables doivent être aérées. Pendant l'affouragement, les étables doivent être suffisamment éclairées.

Section III

Soins aux animaux

Article 8

1. De l'eau doit être mise à la disposition des animaux, à moins qu'ils ne soient conduits dans les locaux d'abattage aussitôt que possible.
2. A l'exception de ceux qui seront abattus dans les douze heures qui suivent leur arrivée, les animaux doivent être modérément affouragés et abreuvés à intervalles appropriés.

3. Si les animaux ne sont pas à l'attache, ils doivent disposer de mangeoires leur permettant de s'alimenter sans perturbation.

Article 9

1. La condition et l'état de santé des animaux doivent faire l'objet d'une inspection au moins chaque matin et chaque soir.
2. Les animaux malades, affaiblis ou blessés doivent être immédiatement abattus. Si l'abattage immédiat n'est pas possible, ils doivent être séparés en vue d'être abattus.

Section IV

Autres dispositions

Article 10

Chaque Partie Contractante peut autoriser des dérogations aux dispositions du Chapitre II de la présente Convention pour ce qui concerne les rennes.

Article 11

Chaque Partie Contractante peut prévoir que les dispositions du Chapitre II de la présente Convention s'appliquent *mutatis mutandis* à la livraison et l'hébergement des animaux hors des abattoirs.

CHAPITRE III

Abattage des animaux

Article 12

Les animaux doivent être immobilisés immédiatement avant leur abattage si cela s'avère nécessaire et, sauf exceptions prévues à l'article 17, étourdis selon les procédés appropriés.

Article 13

Dans le cas d'abattage rituel, l'immobilisation des animaux de l'espèce bovine avant abattage avec un procédé mécanique ayant pour but d'éviter toutes douleurs, souffrances et excitations ainsi que toutes blessures ou contusions aux animaux est obligatoire.

Article 14

Il est interdit d'utiliser des moyens de contention causant des souffrances évitables, de lier les membres postérieurs des animaux ou de les suspendre avant l'étourdissement et, dans le cas d'abattage rituel, avant la fin de la saignée. Toutefois, l'interdiction de suspendre les animaux ne s'applique pas à l'abattage des volailles et des lapins à condition que la suspension précède immédiatement l'étourdissement.

Article 15

Les opérations d'abattage autres que celles visées au paragraphe 2 de l'article 1 ne peuvent être commencées qu'après la mort de l'animal.

Article 16

1. Les procédés d'étourdissement autorisés par les Parties Contractantes doivent plonger l'animal dans un état d'inconscience où il est maintenu jusqu'à l'abattage, lui épargnant en tout état de cause toute souffrance évitable.

2. L'utilisation de la puntilla, de la masse et du merlin est interdite.
3. Pour les solipèdes, ruminants et porcins, les seuls procédés d'étourdissement autorisés sont les suivants :
  - moyens mécaniques par utilisation d'un instrument avec percussion ou perforation au niveau du cerveau ;
  - électronarcose ;
  - anesthésie au gaz.
4. Chaque Partie Contractante peut autoriser des dérogations aux dispositions des paragraphes 2 et 3 du présent article en cas d'abattage d'un animal par l'exploitant pour sa propre consommation à l'endroit où l'animal se trouve.

Article 17

1. Chaque Partie Contractante peut autoriser des dérogations aux dispositions relatives à l'étourdissement préalable dans les cas suivants :
  - abattages selon des rites religieux ;
  - abattages d'extrême urgence lorsque l'étourdissement n'est pas possible ;
  - abattages de volailles et de lapins selon des procédés agréés provoquant une mort instantanée des animaux ;
  - mise à mort d'animaux pour des raisons de police sanitaire, si des raisons particulières l'exigent.
2. Toute Partie Contractante qui fera usage des dérogations prévues au paragraphe 1 du présent article devra toutefois veiller à ce que lors de tels abattages ou mises à mort, toute douleur ou souffrance évitable soit épargnée aux animaux.

Article 18

1. Chaque Partie Contractante s'assure de l'aptitude des personnes procédant professionnellement à l'immobilisation, à l'étourdissement et à l'abattage des animaux.
2. Chaque Partie Contractante veille à ce que les instruments, appareils ou installations nécessaires à l'immobilisation des animaux et à leur étourdissement répondent aux exigences de la Convention.

Article 19

Chaque Partie Contractante qui autorise les abattages selon des rites religieux doit s'assurer de l'habilitation des sacrificateurs par des organismes religieux dans la mesure où elle ne délivre pas elle-même les autorisations nécessaires.

CHAPITRE IV

Dispositions finales

Article 20

1. La présente Convention est ouverte à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe ainsi qu'à celle de la Communauté Economique Européenne. Elle sera ratifiée, acceptée ou approuvée. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. La présente Convention entrera en vigueur six mois après la date du dépôt du quatrième instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation d'un Etat membre du Conseil de l'Europe.

3. Elle entrera en vigueur à l'égard de toute Partie signataire qui la ratifiera, l'acceptera ou l'approuvera après la date visée au paragraphe 2 du présent article, six mois après la date du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Article 21

1. Après l'entrée en vigueur de la présente Convention, le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe pourra inviter, selon les modalités qu'il jugera opportunes, tout Etat non membre du Conseil de l'Europe à adhérer à la présente Convention.

2. L'adhésion s'effectuera par le dépôt, près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, d'un instrument d'adhésion qui prendra effet six mois après la date de son dépôt.

Article 22

1. Tout Etat peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera la présente Convention.

2. Tout Etat peut, au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, ou à tout autre moment par la suite, étendre l'application de la présente Convention, par déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, à tout autre territoire désigné dans la déclaration et dont il assure les relations internationales ou pour lequel il est habilité à stipuler.

3. Toute déclaration faite en vertu du paragraphe précédent pourra être retirée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait prendra effet six mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 23

1. Toute Partie Contractante pourra, en ce qui la concerne, dénoncer la présente Convention en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. La dénonciation prendra effet six mois après la date de la réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 24

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil et à toute Partie Contractante non membre du Conseil :

- a. toute signature ;
- b. le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion ;
- c. toute date d'entrée en vigueur de la présente Convention conformément à ses articles 20 et 21 ;
- d. toute déclaration reçue en application des dispositions du paragraphe 2 de l'article 22 ;
- e. toute notification reçue en application des dispositions du paragraphe 3 de l'article 22 ;
- f. toute notification reçue en application des dispositions de l'article 23 et de la date à laquelle la dénonciation prendra effet.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Strasbourg, this 10th day of May 1979, in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each of the signatory and acceding Parties.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé la présente Convention.

Fait à Strasbourg, le 10 mai 1979, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacune des Parties signataires et adhérentes.

Po zaznajomieniu się z powyższą konwencją, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- postanowienia konwencji są przyjęte, ratyfikowane i potwierdzone,
- będą niezmiennie zachowywane.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 3 marca 2008 r.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Kaczyński*
L.S.